

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА,
БІЗНЕСУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

ДЯДЬКІН ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (магістерської) роботи

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
СОНЯШНИКУ**

спеціальність 073 «Менеджмент»

(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)

**Науковий керівник: к.е.н.
Заїка Світлана Олександрівна**

Харків – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Одна з основних складових економічної реформи - докорінна зміна соціально-економічних відносин в аграрному секторі національної економіки. Головними цілями аграрної реформи було створення конкурентного агропромислового виробництва та зростання його обсягів на основі новітніх технологій, що сприяли формуванню соціально-орієнтованого продовольчого ринку, в тому числі ринку олійно-жирової продукції.

Олійні культури мають важливе значення у вирішенні продовольчої проблеми, так як вони є джерелом отримання рослинної олії і білку, а також сировинним ресурсом для забезпечення збалансованих кормових раціонів для сільськогосподарських тварин.

Відсутність належних організаційно-економічних заходів розвитку олійно-жирового продуктового підкомплексу в цілому та конкурентного виробництва насіння соняшнику, зокрема, послужили підставою для вибору теми дослідження. Адже ситуація, що склалася у сільськогосподарському виробництві, вимагає вжиття складних організаційно-економічних і техніко-технологічних заходів спрямованих, насамперед, на відновлення і розвиток конкурентоспроможного виробництва олійних культур, зокрема насіння соняшнику.

Стан вивчення проблеми. Проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва, що вимагає комплексного вирішення багатьох економічних і організаційних питань складна й різноманітна. Вона була предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених економістів-аграрників.

Разом з тим, при всьому різноманітті досліджених в

економічній літературі проблем підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва, в ній мало уваги приділено зростанню конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику в ринкових умовах господарювання, що й зумовило вибір теми, мету і завдання кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягала в розробці науково-обґрунтованих пропозицій і практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику в ринкових умовах господарювання.

Відповідно до мети дослідження були поставлені і вирішені такі основні завдання:

- вивчити особливості формування конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції;
- узагальнити дослідження щодо підвищення конкурентоспроможності виробництва соняшнику;
- проаналізувати сучасний стан виробництва насіння соняшнику в підприємстві;
- розрахувати резерви збільшення виробництва насіння соняшнику;
- обґрунтувати систему заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику в підприємстві, яке досліджувалось.

Об'єктом дослідження є процеси формування та підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику в аграрному підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування й забезпечення конкурентоспроможності соняшнику.

Методи дослідження. Теоретичною й методичною базою кваліфікаційної (магістерської) роботи є діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. У роботі

використані законодавчі й нормативно-правові акти з питань розвитку виробництва насіння соняшнику, ринку олійних культур та формування конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції; наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з питань теорії й практики забезпечення конкурентоспроможності як однієї з основних категорій ринкової економіки при виробництві олійних культур; фінансова і статистична звітність аграрного підприємства.

У процесі роботи використані методи економічних досліджень: монографічний - для обґрунтування теоретично-методичних засад формування конкурентоспроможності продукції; абстрактно-логічний - при формуванні теоретичних узагальнень, закономірностей та принципів управління конкурентоспроможністю, критичному аналізі досліджень інших авторів; системно-структурний - для аналізу ресурсного потенціалу виробництва соняшнику. Також в роботі застосовувалися економіко-статистичні, розрахунково-конструктивні, економіко-математичний та балансовий методи дослідження.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної (магістерської) роботи, які виносяться на захист, полягають у розробці програми інтенсифікації вирощування соняшнику за рахунок впровадження ресурсозберігаючої технології, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної (магістерської) роботи викладено в 2 наукових працях.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

У першому розділі «Науково-теоретичні основи

підвищення конкурентоспроможності продукції» розглянуто: економічну сутність категорії «конкурентоспроможність»; особливості формування конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції; методи оцінки конкурентоспроможності насіння соняшнику.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану виробництва насіння соняшнику в підприємстві» представлено: аналіз виробництва насіння соняшнику та резерви збільшення його виробництва.

У третьому розділі «Шляхи забезпечення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику» наведено: обґрунтування організаційно-економічних аспектів забезпечення конкурентоспроможності виробництва соняшнику в підприємстві; програму інтенсифікації вирощування соняшнику за рахунок впровадження ресурсозберігаючої технології; економічне обґрунтування запропонованих заходів з підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику.

ВИСНОВКИ

1. Найважливішою властивістю, що розвиває ринок є конкуренція. Класичне визначення, за яким конкуренція на ринку - це економічний процес взаємодії конкуруючих між собою підприємців за найбільш вигідні умови виробництва і збуту продукції (послуг), отримання максимального прибутку, в цілому відповідає економічним змістом конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції. Однак в поняття конкуренції в сільському господарстві включаються особливості цієї галузі, в першу чергу: залежність виробництва продукції від природних умов, сезонність виробництва, високий ризик, великі відстань від

підприємств-виробників до місця переробки продукції, що зумовлює високі транспортні витрати. Виходячи з цього, конкуренція в виробництві і реалізації на ринку сільськогосподарської продукції - взаємодія конкуруючих сільськогосподарських виробників в зниженні витрат виробництва, підвищенні якості продукції, отриманні більшого прибутку на одиницю ресурсів (землі, праці і капіталу) шляхом інтенсифікації виробництва з урахуванням зональних особливостей виробництва і політики держави щодо стимулювання сільськогосподарського виробництва не тільки в найкращих, а й в гірших природних умовах.

Наслідки формується в сільському господарстві конкуренції для сільськогосподарських товаровиробників можна визначити так. Велика кількість виробників однотипної продукції виключає вплив окремих виробників на попит і пропозицію, тому вони не можуть призначати ціну на свою продукцію. Будь-яке короткострокове збільшення прибутку буде стимулювати довгострокове збільшення виробництва, яке потім змусить ринкові ціни повернути рівень прибутку до нормального. Так як окремі підприємства не можуть управляти своїми цінами, головними стимулами збільшення прибутку для них є зниження витрат на основі підвищення врожайності, продуктивності, підвищення якості продукції, що вимагає поліпшення технології в галузі.

2. В ході конкуренції учасники ринку прагнуть досягти більш високої в порівнянні з суперниками конкурентоспроможності. Вона розглядається як одна з основних інтегральних показників виробничо-комерційної діяльності в ринкових умовах. Конкурентоспроможність галузі сільськогосподарського виробництва - здатність сільськогосподарської галузі одного аграрного підприємства змагатися з іншим підприємством в масштабі

країни, області, району.

3. Конкурентоспроможність продукції - це сукупність споживчих і вартісних характеристик, що визначають в порівнянні з продуктом-аналогом, її успіх на ринку. Категорії конкурентоспроможності та ефективності взаємопов'язані. Перша ґрунтуючись на останній, укладає в собі складні взаємини господарюючих суб'єктів. Конкурентоспроможне виробництво передбачає його високу ефективність. Підвищення економічної ефективності виробництва продукції є неодмінною умовою зростання його конкурентоспроможності.

4. Конкурентоспроможність виробництва і реалізації соняшнику визначається двома групами факторів. Зовнішні чинники, які залежать від господарської діяльності аграрного підприємства: природні умови; місце розташування, транспорт, зв'язок; рівень платоспроможності населення; розвиток ринку і його інфраструктури; політика держави (економічна, інноваційна, правова, екологічна); фінансово-кредитний механізм. Внутрішні чинники, що змінюються керівництвом підприємства з метою поліпшення організації технологічних процесів, їх кращої адаптації до вимог ринку з метою задоволення купівельних потреб і збільшення прибутку: ефективність використання економічних ресурсів (землі, трудових, основних і оборотних коштів, підприємництва), інтенсивність виробництва (кількість і якість вкладень, сорти, породи с.-г. тварин, технологія виробництва), спеціалізація і концентрація, обсяг виробництва, врожайність, витрати виробництва, форма власності.

5. Сфера виробництва олійної сировини, в тому числі насіння соняшнику, - важлива складова аграрного сектору національної економіки. За роки ринкових перетворень площі посіву олійних культур не тільки не скоротилися, як

більшості інших сільськогосподарських культур, а й істотно зросли, що визначається відносно високою рентабельністю виробництва та реалізації олійних культур, перш за все соняшнику.

В підприємстві, що досліджувалось під посівами соняшнику зайнято 15,1 %, тоді як норма становить до 10 %. Це несприятливо впливає на стан ґрунтів, і внаслідок цього урожайність всіх сільськогосподарських культур, які вирощує підприємство є низькою.

Ми розробили для умов підприємства, що досліджувалось рекомендовану структуру посівних площ. Такі нововведення дозволять покращити стан ґрунтів не зменшуючи валове виробництво продукції.

6. Підвищення конкурентоспроможності виробництва соняшнику в підприємстві, що досліджувалось має ґрунтуватися на застосуванні передових технологій, використанні високопродуктивних сортів зернових, пристосованих до місцевих умов, розміщення виробництва зерна з урахуванням попередників, вдосконаленні відповідно до цього структури і сівозмін посівних площ. Для вирішення цього завдання, ми пропонуємо запровадити в підприємстві технологію вирощування соняшнику, яка ґрунтується на застосуванні комплексних агрегатів, що заощадить обмежені матеріально-технічні ресурси за рахунок мінімізації технологічних операцій, позитивно вплине на структуру ґрунту, сприятиме покращенню якості виробленої продукції та зниженню її собівартості, а, як наслідок, підвищенню конкурентоспроможності виробництва соняшнику.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

1. Дядькін О.С. Розвиток інноваційної діяльності – шлях до забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / О.С. Дядькін // Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: матеріали XII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 15 березня 2019 року, м. Харків). – ХНАДУ, 2019. – С. 44-46.

2. Дядькін О.С. Сучасні технології вирощування соняшнику в Україні / О.С. Дядькін // Матеріали другої Міжнародної науково-практичної конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем» (Харків, 11-12 квітня 2019 року) – Харків: ХНТУСГ, 2018. – С. 197-200.

АНОТАЦІЯ

Дядькін О.С. Організаційно-економічні засади підвищення конкурентоспроможності виробництва соняшнику

В кваліфікаційній (магістерській) роботі опрацьовано науково-теоретичні основи підвищення конкурентоспроможності продукції, розглянуто економічну сутність категорії «конкурентоспроможність», з'ясовано особливості формування конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції опрацьовано методи оцінки конкурентоспроможності насіння соняшнику.

Проаналізовано сучасний стан виробництва насіння соняшнику в підприємстві та розраховано резерви збільшення його виробництва.

Запропоновано шляхи забезпечення

конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику, обґрунтовано організаційно-економічні аспекти забезпечення конкурентоспроможності виробництва соняшнику в підприємстві, розроблено програму інтенсифікації вирощування соняшнику за рахунок впровадження ресурсозберігаючої технології та проведено економічне обґрунтування запропонованих заходів з підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику.

Ключові слова: соняшник, олійні культури, конкурентоспроможність, аграрне підприємство, ресурсозберігаюча технологія.

ANNOTATION

Dyadkin O. Organizational and economic principles of increasing the competitiveness of sunflower production

The scientific and theoretical bases of increase of competitiveness of production are worked out, the economic essence of category "competitiveness" is considered, the peculiarities of formation of competitiveness of agricultural production are investigated, and methods of estimation of competitiveness of sunflower seeds are worked out in the qualification (master's) work.

The current state of production of sunflower seeds in the enterprise is analyzed and reserves for increasing its production are calculated.

The ways of ensuring the competitiveness of sunflower seeds production are proposed, the organizational and economic aspects of ensuring the competitiveness of sunflower production in the enterprise are substantiated, the program of intensification of sunflower cultivation due to the introduction of resource-saving technology and the economic feasibility study.

Keywords: sunflower, oilseeds, competitiveness, agrarian enterprise, resource-saving technology.